

Udrius Armalis. Kodėl siaurukas savo 120 gimtadienį sutinka be fanfarų?

Siaurukas sutinka savo 120 gimtadienį – turėtume džiaugtis, kad šis turistinis objektas išliko iki šių dienų. Tačiau žiniasklaidoje girdime visai ne džiugias žinias – girdi siaurukui trūksta lėšų, susiduriama su aibe problemų. Tad 120 gimtadienio proga šiandien reikia ne džiugiai švęsti, bet diskutuoti kokios problemos kankina siauruką ir kokia jo perspektyva. Bet apie viską nuo pradžių.

Daugiau nei prieš 20 metų Lietuvos geležinkeliai atsisakė siaurojo geležinkelio paslaugų, tad iškilo klausimas ką su juo daryti. Klasikinė lietuviška schema, taikoma technikos paveldo atveju buvo numatyta tokia – siauruką išardyti ir viską priduoti į metalo laužą. Bet čia netikėtai įsikišo britai bei Lietuvos siaurojo geležinkelio entuziastai. Kodėl britai? Britai turi ypač didelę geležinkelio paveldo išsaugojimo patirtį – tad nenuostabu, kad čia įsikūrusios geležinkelio paveldą saugančios tarptautinės organizacijos, kaip FEDECRAIL ir NERTH. Kartu su Lietuvoje veikusia Siaurojo Lietuvos geležinkelio rėmėjų sąjunga britai pradėjo intensyviai spausti Lietuvos valdininkus, skleisdami gerąją geležinkelio paveldo patirtį. Šių žmonių dėka Lietuvos valdininkai buvo ne kartą nuvykę į Didžiąją Britaniją, kur pagaliau buvo įtikinti, kad siauruką verta išsaugoti. Tad prieš 18 metų siaurukas tampa technikos paveldo objektu, o ruožą Panevėžys – Anykščiai pradeda valdyti VŠĮ Aukštaitijos siaurasis geležinkelis.

Šiandien girdime, kad siauruką valdanti įstaiga susiduria su finansinėmis problemomis, ją persekioja ir skandalų šleifas. Sakoma, kad trūksta lėšų, būtinos subsidijos, kitaip ji žlugs. Be prieš priimant sprendimus, reikia žinoti priežastis.

Taip, siaurukui sumažinta subsidija nuo 350 000 € iki 200 000 €. Šį sumažėjimą būtų galima kompensuoti išaugusiomis pajamomis iš turizmo. Bet jei 2015 metais pajamos iš turizmo sudarė 150 000 €, tai 2018 metais jos tesudarė tik 63 000 €. Be to, spėjama, kad įmonės vadovas vykdė fiktyvius pirkimus (šiuo metu buvusiam laikinajam vadovui iškelta byla, kuri teismą pasieks rugsėjo mėnesį) ko pasėkmė – dar labiau suprastėjusi įmonės finansinė būklė.

Per tą laikotarpį ne kartą buvo skelbiami šaukimai ES paramai, kas būtų leidę įstaigai pasigerinti infrastruktūrą ir pritraukti daugiau turistų. Tačiau paraiškos nebuvo teikiamos, tad jokių naujų investicijų nesulaukta. Todėl akivaizdu, kad pagrindinė priežastis, privedusi įstaigą prie tokios būklės – įstaigai vadovavo nekompetentingas vadovas.

Po tokių darbo rezultatų bet kurioje įmonėje iš karto keičiamas įstaigos vadovas. Deja, nors ir tuometinis įstaigos vadovas tik laikinai ėjo pareigas, naujo vadovo konkurso paskelbimas buvo vilkinamas. Keisčiausia yra tai, kad vilkinimas buvo iš vieno dalininko – Susisiekimo ministerijos pusės – paskelbus dalininkų susirinkimą į juos neatvykdavo Susisiekimo

Udrius Armalis. Kodėl siaurukas savo 120 gimtadienį sutinka be fanfarų?

ministerijos atstovai, o jei ir atvykdavo – neturėdavo reikiamų įgaliojimų priimti sprendimus. Žmonės kalba, kad Susisiekimo ministerijos klerkai gan dažnai pastebėti švenčiantys siauruke. Gal tai ir buvo viena iš priežasčių, kodėl buvo vilkinamas vadovo konkurso paskelbimas. Tad už dabartinę siauruko būklę turėtų priimti atsakomybę tiek ir buvęs Susisiekimo ministras Rokas Masiulis, tiek ir viceministras Paulius Martinkus, kurie nematė ar nenorėjo matyti korupcijos ir aferų savo valdomoje įstaigoje.

Kaip viena iš siūlomų gelbėjimo priemonių, kurią proteguoja tiek Susisiekimo ministerija, tiek ir Seimo narys Antanas Baura, yra naujų dalininkų įtraukimas, konkrečiai įtraukiant Panevėžio miesto ir Panevėžio rajono savivaldybes, tuo pasitraukiant Susisiekimo ministerijai. Girdi, šių dalininkų įtraukimas pagyvins turistų srautą bei padės pritraukti investicijas. Tačiau toks pasiūlymas kelia daugybę abejonių – ir paaiškinsiu kodėl. Pirma, tiek miestas, tiek rajonas yra pagrindiniame tarptautiniame turistiniame kelyje. Tačiau abi savivaldybės niekaip nesugeba pritraukti turistų. Turistai iš Vilniaus keliauja tiesiai į Rygą arba geriausiu atveju – į Kryžių kalną, Panevėžyje sustodami tik atlikti gamtinių reikalų. Antra – abi savivaldybės kelis metus nesugebėjo išspręsti Panevėžio TIC vadovo problemos – įstaiga kelis metus veikė be vadovo, o paskelbtas konkursas buvo skirtas įdarbinti konkretų žmogų, kuris vėliau atsisakė dalyvauti konkurse. Tad kaip šios savivaldybės tikisi gelbėti siauruką, jei jos dabar neturi nei idėjų nei žmonių, kurie galėtų išspręsti dešimtmečiais besitęsiančią turizmo krizę Panevėžio regione?

Na ir trečia – pasvarstykime, kaip būtų jeigu vis tik į dalininkus įsitrauktų Panevėžio rajono ir miesto savivaldybės. Pats įsitraukimo procesas truktų ne mažiau pusmetį, dar beveik metus būtų ieškomas visiems tinkamas įstaigos vadovas, na ir dar gerą pusmetį truktų tinkamų žmonių įdarbinimas. Per tą laiką siaurukas ir toliau skendėtų chaose. Per tą laiką nebūtų kam užsiimti reikiamais darbais, ieškoti investicijų ar pritraukti ES lėšas. Beje, 2020 metais baigiasi paskutinės ES lėšos projektams. Siaurukui tikrai reikia tokio scenarijaus?

Anykščių savivaldybė, nors deklaruoja, kad siaurukas ypač svarbus turizmui pritraukti, tačiau veiksmai rodo ką kitą. Toks jausmas, kad savivaldybė šiuo klausimu užmigo letargo miegu – kažkaip palaukiam, kažkaip praplauksime. Jokių politinių ar ekonominių veiksmų, jokių naujų idėjų ar projektų. Net ir Anykščių siauruko muziejus užėmė gan keistą poziciją – per 15 metų ne tik nesugebėjo įsigyti naujų istorinių siauruko riedmenų ar dokumentų apie siauruką, bet ir pastačius naują erdvę ekspozicijai Siaurojo geležinkelio muziejuje nepradėjo ieškoti siauruko technikos, bet įkurdino senus automobilius. Tad iškyla klausimas – ar tikrai patiems Anykščiams reikia siauruko?

O tuo tarpu, kol Lietuvoje vyksta tarpusavio kovos, konkurentai nesnaudžia – prie pat Rygos Latvijoje savanoriai baigia įkurti išskirtinį Siauruko ir Durpių muziejų, Estijoje atstatyti du

Udrius Armalis. Kodėl siaurukas savo 120 gimtadienį sutinka be fanfarų?

istoriniai siaurukai, Rusijoje, Jekaterinburge, įkurtas įspūdingas siaurojo geležinkelio muziejus, turintis virš 100 istorinių riedmenų, prie Peterburgo kasdien važinėja keli istoriniai garvežiai.

Lietuvoje situacija visai kitokia: tie patys rusai Lietuvoje superka istorinius siauruko riedmenis ir veža į Rusijos muziejus, siaurukai ir toliau uždarinėjami (neseniai uždarytas Igliaukos siaurukas, planuojami uždaryti Tauragės ir Ežerėlio siaurukai). Nors ir skelbiama, kad Aukštaitijos siaurukas – tai technikos paveldo objektas, tačiau pasukta ne technikos išsaugojimo, o pigių renginių organizavimo keliu. Tad nenuostabu, kad užsienio kelionių organizatoriai išbraukia Lietuvos siauruką iš savo planuojamų maršrutų – nes kur geriau važiuoti – ar kad ir į tą pačią Rusiją, kur yra juos dominantys objektai ar į Lietuvą, kuri neturi ką pasiūlyti.

Akivaizdu tik viena – šia dienai klausimų daugiau nei atsakymų, tačiau stebint šiuos įvykius iš šalies, susidaro toks įspūdis, kad iš tiesų siaurukas tėra daugumai patogus įrankis – vieniems krauti pigų politinį kapitalą, kitiems turėti šiltą darbo vietą, na o tretiems – pasipinigauti.

Tad gimtadienio proga tiek politikams tiek ir įstaigos vadovams reikėtų pagalvoti koks gi turi būti tolimesnis siauruko vystymosi kelias, kad siaurukas taptų patrauklus ir sulauktų ne tik 120 bet ir 200 gimtadienio.

Straipsnio autorius – kelionių agentūros Superkelionės.lt direktorius, daugiau nei 15 metų vystantis industrinį turizmą Baltijos šalyse, taip pat iniciavęs daugybę turistinių projektų – Kitoks turizmas, kuris skatino gamtinį turizmą, #šaliamūsų – projektas, skatinantis pažinti Lietuvos tautines mažumas, bendradarbiavęs kuriant projektą apie neįgaliųjų turizmą #draugystėveža ir daugybė kitų.

